

Щука Р.В., Іванов С.С., Терентьев О.М., Орешко В.А., Яворський Я.Б.,
Кузенко А.Ю.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, ІПСА, Київ, Україна

Побудова предиктивної моделі прогнозування злочинності на основі методу подібних траєкторій в системі SAS

Вступ. Однією з наріжних задач розвитку соціальної сфери України, що тривалий термін перебуває під тиском несприятливих політичних та соціальних явищ, спричинених антитерористичною операцією в окремих районах Донецької та Луганської областей, залишається підвищення соціальної безпеки населення. У зв'язку із цим, дослідження феномену зростання злочинності сьогодні не тільки набувають великого значення у правовому житті суспільства, а й виступають одним із вирішальних чинників у справі успішного здійснення реформ на шляху розбудови якісно нової української держави і забезпечення безпеки її громадян. Успішне вирішення останніх уявляється можливим завдяки новітнім інформаційним технологіям та створенню на їх базі інформаційно-аналітичних систем.

Результати вивчення публікацій в галузі методологічних підходів до моделювання злочинності та злочинної поведінки у кримінологічній науці [1–6] дозволяють дійти висновку, що питанням створення відносно дешевих інформаційних систем для аналізу і прогнозування злочинності приділяється недостатньо уваги.

Запропонований підхід. У даній роботі в якості одного зі шляхів вирішення проблеми запропоновано використання розробленого К. Мортеном методу подібних траєкторій. Аналіз технологічного програмного забезпечення й додатків класу Business Intelligence показав, що згаданий метод не має програмної реалізації на платформі SAS. Це надало можливість висунути гіпотезу про те, що створення програмного продукту в SAS Enterprise Guide із використанням мови програмування SAS Base зможе посприяти підвищенню точності прогнозування наслідків соціально-економічних процесів, зокрема – рівня злочинності.

Метод подібних траєкторій. Нехай у ході соціального експерименту сформовано апріорний ряд спостережень $Y(t) = y(1), y(2), \dots, y(i), \dots, y(n)$, де $y(i), \dots, y(n)$ – значення спостережуваної величини, що їх зафіксовано у ході експерименту з певним часовим кроком $\Delta t_i = const$, зображеним на рисунку 1:

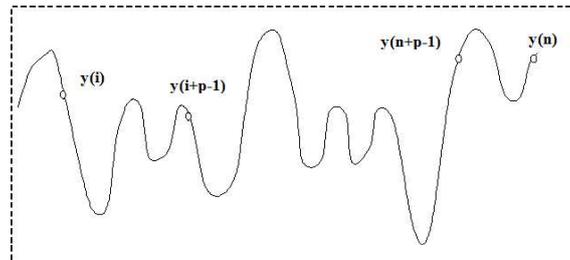

Рис. 1. Приклад спостережень

Обчислимо “перші різниці” $\Delta y(i) = y(i+1) - y(i)$, між сусідніми точками спостережень (різниці між сусідніми значеннями апріорного ряду). Для цього виберемо ділянку траєкторії, що передують прогнозованій точці на крок розміром $(p-1)$.

Сутність подальшого алгоритму полягатиме у наступному. Спочатку визначимо певну кількість символів алфавіту $B = b_k$, де k – довжина алфавіту.

Кількість символів в алфавіті є визначальною під час розбиття відсортованого ряду на часткові інтервали: кожному значенню ряду у відповідність ставиться власний символ. Таким чином числовий ряд спостережень $\Delta y(i)$ набуває символічних значень $b_1 = \text{“A”}$, $b_2 = \text{“B”}$, $b_3 = \text{“C”}$ і т.д.

Дане дослідження було здійснено в рамках проекту NUKR. SFPP G4877 “Modelling and Mitigation of Social Disasters Caused by Catastrophes and Terrorism”

На наступному кроці визначаємо опорний ланцюжок $\langle e_i \rangle$ – останні значення символічного ряду, які передують прогнозованій точці $y(n)$; весь ряд розбивається на часткові вектори спостережень $\langle e_i; e_{i+1} \rangle$; вектор i є опорним. Далі підраховуємо кількість ланцюжків, що співпадають з вектором i та дивимось, яких значень набуває ряд на наступних кроках.

Частота появи того чи іншого ланцюжка відповідає ймовірності повторення відповідних їм послідовностей. Іншими словами, обчислюється умовна ймовірність $P(e_{i+1}|e_{i-n} \dots e_{i-1})$ появи символу e_{i+1} за умови, що йому передували символи: $e_{i-n}, e_{i-n+1}, \dots, e_{i-1}$.

За допомогою обчислених ймовірностей можемо зробити ймовірнісний прогноз виникнення якогось символу за умови що відомі ланцюжки попередніх символів. Після отримання прогнозу, робимо зворотній перехід від символічного ряду $B = b_k$ до числового $\Delta y(i)$.

Результати. Алгоритм, що описує метод подібних траєкторій, був реалізований в середовищі SAS Enterprise Guide. В результаті роботи програми були побудовані прогнозні моделі для тестових даних зі стандартної бібліотеки SAS AIR, що описує історію продажів авіабілетів на основі якої можна порівняти результати роботи нових методів з уже існуючими, та даних МВС України по кількості зареєстрованих правопорушень у місті Дніпро. Результати прогнозування наведені у таблиці 1:

Табл. 1. Статистики прогнозних моделей

	RMSE	MAPE	DW	R ²
Тестовий графік AIR $ql = 3, ww = 3$	9881	16,5016	0,8085	0,3459
Тестовий графік AIR $ql = 3, ww = 7$	3009	9,7480	0,9967	0,6732
Графік кількості правопорушень у м. Дніпро $ql = 5, ww = 3$	1935	114,1657	1,0323	0,7267
Графік кількості правопорушень у м. Дніпро $ql = 7, ww = 3$	960,6833	82,1263	0,9600	0,8642

де ww – це ширина опорного вектора, а ql – довжина алфавіту.

Висновки. З аналізу результатів таблиці 1 можна зробити наступні висновки:

- при фіксованій довжині опорного вектора значення RMSE та MAPE спадають за зростання алфавіту, тобто точність прогнозу покращується;
- при фіксованій довжині опорного вектора значення критерію R² наближається до одиниці при збільшенні кількості букв в алфавіті, тобто зростає точність прогнозу;
- за результатами роботи методу на даних числових рядах не уявляється можливим зробити остаточний висновок стосовно автокореляції за статистикою DW.

Результати дослідження у вигляді програмної розробки будуть використані при створенні Ситуаційно-аналітичного центру при ННК ІПСА, для вирішення задач сценарного аналізу та моделювання.

Література. 1. Бова А.А. Перспективи використання інтелектуального аналізу даних (Data Mining) у кримінологічних дослідженнях [Текст] / А.А. Бова // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2002. – № 5. – С. 32–35. 2. Жеребкин В.Е. Логический анализ понятий права: монография [Текст]: / В.Е. Жеребкин. – К.: Издательское объединение «Вища школа», 1976. – 151 с. 8. 3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3-х кн. [Текст]: / А.П. Закалюк. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – Кн. 3: Практична кримінологія. – 320 с. 4. Кравчук С.Й. Економічна злочинність в Україні [Текст] / С.Й. Кравчук. – К.: Кондор, 2009. – 282 с. 5. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. [Текст]: – Х.: Право, 2009. – 288 с. 6. Чорноус Ю.М. Теорія і практика криміналістичного забезпечення досудового слідства у справах про злочини міжнародного характеру [Текст]: монографія / Чорноус Ю.М.; Нац. акад. внутр. справ. – К.: Скіф, 2012. – 447 с.